

Сабрана дела Петра II Петровића Његоша

Речник мање познатих речи и израза

Сабрана дела Петра II Петровића Његоша

1. Пјесме
2. Луча микрокозма
3. Огледало српско
4. Горски вијенац
5. Лажни цар Шћепан Мали
6. Свободијада, Глас каменштака
7. Проза
8. Преводи
9. Писма
10. Биљежница
11. Тестамент
12. **Речник мање познатих речи и израза**
13. Поговор, Биографија, Библиографија

Сабрана дела приредио: Александар Лазић

Техничка припрема: Предраг Јаничић, Александар Гогић

Веб сајт: www.ppnjegos.com

2024 ©Александар Лазић, Предраг Јаничић, Александар Гогић

Лиценца. Овај електронски материјал заштићен је лиценцом
CC BY-ND (Creative Commons Attribution-NoDerivs):

<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.en>

Дозвољено је умножавање и стављање у промет овог материјала на било ком медијуму и у било ком формату, у било које сврхе, укључујући комерцијалне. При сваком коришћењу мора се навести овај извор на одговарајући начин и указати на ову лиценцу, а обавезно је навести ако су направљене било какве измене у материјалу. То се може урадити на било који разуман начин, али не у виду који сугерише да аутори изворног материјала подржавају било које измене или дистрибутера дела. Ако се преуређује, трансформише или надограђује овај материјал, онда није дозвољено његово умножавање и стављање у промет.

Садржај

А	5
Б	7
В	10
Г	14
Д	16
Ђ	18
Е	19
Ж	20
З	21
И	24
Ј	26
К	27
Л	31
Љ	33
М	34
Н	37
Њ	40
О	41

П	45
Р	56
С	59
Т	65
Ћ	68
У	69
Ф	72
Х	73
Ц	75
Ч	76
Џ	78
Ш	79
СКРАЋЕНИЦЕ	81

A

аберњача – пушка којом се даје абер (позива на узбуну)

авдес – ритуално умивање муслимана пред молитву

авса – затвор

агарјански – невернички

адет – обичај

Адријатик – Јадранско море

аждер – аждаја

аиван – стока

Ала(х) била(х) – тако ми Бога

алај – јединица војске

Алкоран – Коран

алмаз – драги камен

аљине – одело

ама – али

аман – вера; милост (као узвик)

аманет – чување

амвон – проповедаоница

анатема – проклетство

ангел – анђео

анђар – јатаган, велики нож за појасом

ано – а оно

аравијски – арапски

арач – храна

арка – свод, лук

аромат – мирис

архистратиг – врховни заповедник

асигнација – новчаница

аспра – (ситан) новац

аферим – браво, тако је

Б

бабо – отац
бавити се – живети
багатела – ситница
баило – посланик на страни
бајалица – жена која баје
баљумез – баљемез, велики топ
банда – страна
бања – купатило
барљив – баровит
басати – тумарати
бачати – бацати
баша – јаничарска титула
бегенисати – примити, прихватити
беглербег – бег над беговима
бедевија – јахаћа кобила
безобразије – ругоба
без обратка – без обзира
безрасудан – безуман
безрачан – безобличан
безчислен – безбројан
белај – несрећа, беда
берат – диплома
бержати – хитати
беспредјелан – бескрајан
беспутица – погрешан пут
бестрв – бестрага

бесхалачан – ћутљив
бесчестије – срамота
бешчеловечије – нечовечност
бешчислен – в. безчислен
бијела – болест очију
бијесан – угојен; силан
билах теспих – сачувај Боже
билије – биље
биљег – предзнак
бињиш – плашт, огртач
бир – жито које се даје свештенику
бистар – брз
битије – постојање, живот
биће – свет; живот
бједствије – беда
бјељег – белег; означено место
бјесовати – беснети
бјешити – изазивати дивљење
благоговјеније – страхопоштовање
благоволеније – наклоност
благодареније – захвалност
благоденствије – благостање
благодјејаније – добротворство
благодјеј – добротвор
благодјетелъ – в. благодјеј
благодушан – благ, великодушан
благополучно – са успехом
благоразумије – памет, разборитост, увиђавност
благостојаније – благостање
благоутробије – милосрђе
благоуханије – мирис
благочиње – поредак, уређење
благочестије – побожност

блажен – срећан
блистателни – сјајан, блистав
блудити – лутати
бљусти – чувати, пазити
богаз – кланац
богохраними – кога Бог чува
Божи – Божји
бола – була, папско писмо
ботиља – боца
брав – овца или коза
брани – ратни
браним – брањен
бранич – бранилац, заштитник
браноносан – ратнички, борбен
брежина – обала
брижити – бринути
брњаш – коњ с белом длаком на њушки
брњица – минђуша, алка
брукати се – ругати се
бручни – срамотни
буди ли – будући да, пошто
будити (кости) – подмлађивати
Булгар – Бугарин
буљу(г)баша – старешина турског одреда
бумба – бомба
бурунтија – заповест
буниште – сметлиште
бусија – заседа
бусло – бусола
бутум – сав, цео
буцати – цепати

В

важити – вредети

ваздакадњи – свагдашњи

ваканија – распуст

валија – турски заповедник области

валис – в. валија

ваља – рупица на пушки у коју се ставља прах за припаљивање

ваљаност – храброст

ваље – таласи

вар – лава

варен – куван

вас – сав

вдохнути – удахнути

веза: ни за везу – ни везан

вексла – меница

великољепије – сјај, раскош

величави – величанствен

величаство – величанство; величина

величествен – в. величави

вељи – велики

вензел – монограм

венчисати – венчавати

верђија – порез

веће – више

већил – заступник, намесник

взаиман – узајаман

взор – поглед

вигањ – ковачница
вид(о) – изглед
видање – лечење
видим – видљив
видјеније – призор
виђење – в. видјеније
Вијена – Беч
виновник – кривац
висити се – уздизати се
виолетан – љубичаст
висота – висина
височество – височанство
витао – ковитлац
вити – завијати, урликати
вити се – јурити, трчати
витлење – ковитлање
више – изнад
вједогоња – човек из кога у сну изађе дух
вјеси – теразије
вјесница – гласник
вкус – укус
властитељ – господар
влијаније – утицај
влијање – в. влијаније
внезапно – изненада
вниманије – пажња
внимање – в. вниманије
внимателни – пажљив
внутрени – унутрашњи
водворити – заводити
вожд – вођа
возац – возар, морнар
возд(в)игнути – подићи

воздух – ваздух
возможност – могућност
возмутитељ – смутљивац, бунтовник
воинствени – ратнички
воинство – војска
војеначалник – војни старешина
војинствени – в. воинствени
волкан – вулкан
волна – талас
волновати – узнемиравати
воображеније – машта
вообраз – уобразиља, машта
вообразити – замислити
вопљ – вапај
вопрошавати – питати
восклицање – ускликивање
воспитаник – ученик
воспоминаније – успомена
восторг – одушевљење
восточни – источни
восхиштење – усхићење, занос
восхишченије – в. восхиштење
воцарити се – зацарити се
впечатљеније – утисак
впрочем – уосталом
враг – непријатељ
вражда – непријатељство
вран – црн, мрк
вредити – шкодити
времени – привремени
врстан – одабран
врћи – ставити; бацити
вручитељ – доносилац

врцнути се – маћи се

вршина – горски врх

вселенски – васељенски, свемирски

вси – пси

втори – други

вуцање – вучење

Г

гад – гмизавац; црв
газ – место где се вода гази
газета – новине
газија – јунак, витез
гвардија – гарда
гвоздије – ексери
Гектор – Хектор
Геликон – Хеликон
Гера – Хера
гибељ – погибељ
гимн(а) – химна
глас: на глас – јавно
главити – договарати се
главно – паметно, разумно
гледан – наочит, кршан
глибина – блато
глубочајши – најдубљи
гњавити – тлачити
годити – опалити
гођ – год
гојити – гајити
гордевидан – горд, поносан
горест – туга, жалост
готовити се – припремати се
град – врста игре
градити – чинити, правити

граф – гроф
грамата – повеља
гранати – обећавати
грдило – ругоба
греда – окомита стена
гривна – низ, ниска
грк – горак
грмјава – грмљавина
гроза – бура
грозити – претити
грчаски – грчки
грчина – горчина
губав – лепрозан; зао, пакостан
губавило – пакост
губитељ – онај који упропашћује
гивно – гумно, заравњено земљиште где се врше жито

Д

дабулхана – турска музика

дав(иј)а – тужба

даворија – музика, песма, досетка, вештина

дађавољи – ниједан

даже – штавише

дажд – киша

дајбуди – бар; ваљда; свакако

дамаскија – сабља из Дамаска

дану – дедер, хајде

даће – дар

движеније – кретање, покрет

движење – в. движеније

движим – покретан

двојити – сумњати

дебелев – дебељков, дебелог човека

девлет – царска влада

делија – леп човек, јунак

дервиш – муслимански калуђер

десетиња – десетина, десеторица

десечар – који скупља десетак; заповедник десеторици војника

диван – веће; већница

дивит – перница са мастионицом

дивје – дивље

дилбер – леп, красан

дин – (Мухамедова) вера

дипле – двојнице

диханије – дах
дјејателни – активан, који ради
дјејствије – деловање, радња
добитиће – добитак, плен
добродјетель – врлина
довлет – цар, султан
довољан – задовољан
довољност – задовољство
доказатељство – доказ, сведочанство
долама – дуга сукнена хаљина с рукавима
досим – осим
досле – досад
достопоштен – достојан поштовања
дражест – драж
дракон – змај
драча – бодљикава биљка
дуб – храст
дубара – превара, подвала
дубјети – стајати усправно
дужд – поглавар Млетачке републике
дука – в. дужд
Дунај – Дунав
дуса – тегоба, терет
душегубитель – убица

Ђ

ђавољи – ниједан

ђа(в)ур – каурин, неверник

ђе – где

ђело – дело

ђемија – лађа

ђетињити – говорити глупости

ђетински – детињски, дечји

ђогат – бели коњ

ђоја – тобоже

Е

е – јер је; да је

егленити – говорити

едем – рај

еја – еда

ема – него, али

еман – аман, милост; завет

емир – владар, поглавица

ер(е) – јер; да; што

ефенди – господин

ефендум бенум – господине мој

ехидна – врста змије отровнице

Ж

жаба – корњача

жало – жалац

жаркост – жестина

жбир – шпијун

жвала – чељусти

жертва – жртва

жећи – палити; спаљивати; распаљивати

живина – животиња

живопис – цртеж, слика

животни – животињски

животно – в. живина

жизн – живот

жилиште – боравиште

житије – живот

жителница – становница

жрван – жрвањ

жрец – свештеник

Жудио – Јеврејин

Жудија – в. Жудио

жупан – који има благу климу

жутак – златан новац

З

забацити – занемарити
забит – заповедник
забјешити се – забезекнути се
заблагорасудити – наћи за умесно
забобоњити – загрмети, завикати
забушити – изненадити
заваљеник – слабић
завидник – завидљив човек
завити на срце – ражалостити
заводити – водити
завојевати – освојити
заврака – зачкољица
загон – навала, јуриш
загона – из трке
задобиће – плен (ратни)
задрт – својеглав
задушник – дужник
заждити – запалити
ззор – стид
ззрети – назрети
зајмити – отерати
зајосати се – зањихати се
закључавати се – налазити се
закрит – затворен; покривен
зала – сала
залијек – једва осетно

заљећи – отпочети
замарати – окаљати
замаштати – опчинити
заметати – увијати
заметнути се – загубити се
замлитати – забасати
замрцати – налазити се негде кад се спушта ноћ
занаго – заиста
зањат – заузет
запушити – планути
заранак – пре изласка сунца
зарок – опклада
затицати – изазивати
затмивати – помрачивати
заточник – изгнаник, сужањ
зафајду – узалуд
захвалити се – зарећи се, дати обећање
захира – храна, опрема (за војску)
заход – залазак
зачало, зачатије – зачеће, почетак
збитије – догађај
збиће – в. збитије
збор – говор, разговор
збучати се – с буком се сакупити
званије – звање, дужност
звечни – звучан
зданије – зграда
здражити – надражити
зекаљ – зекан, зеленко (коњ)
зенђил – богат
зенивати – клијати, расти
зефир – поветарац
злочестије – непоштовање

зијаамет – велики спахилук
знавање – знање
знаме, знамење – застава
знаменије – знак
знатан – познат
зовоми – звани
зор(а) – сила, присиљавање
зоран – кршан, наочит
зорно – поносито
зохор: на зохор – на силу
зрцало – огледало
зубља – суво дрво које се пали уместо луча
зука – хук, немир

И

иго – јарам
играјући – који трепери
изба – приземни део куће; подрум
избезумити – преварити
извјестан – познат
изгласити – изрећи
изговор – реч
изгуб – губици
изгубити – погубити
изгубник – изгубљеник
издушити – престати
изисти – изаћи
излежало – легло, гнездо
излињати – нестати
изљећи – изаћи
измећар – слуга
измјеник – издајник
изнађен – пронађен
изобрјетавати – пронаћи
изувити – извити се
иман – имам, муслимански свештеник
имено – наиме
имуће – имање
инад – инат
иначе – друкчије
инсан – човек

интов – ћуран
инџил – света књига
иншала – ако Бог да
ископати се – затрти се
искрен – који искри
искуп – састанак
искуствени – уметнички
искуство – уметност
испитати – искусити
исполин – џин
испосати – исисати
испребијати – изделити
испрестризан – испресецац
испретати – извадити
источник – извор
истрага – истребљење, уништење
истражити – истребити, уништити
истрештити – избуљити
истријети – збрисати
исход – излазак; појава
исходатајствовати – израдити
иштетити – покварити

Ј

јабана – туђина, туђ народ

јавје – јава

јавленије – појава

јављење – в. јавленије

јагрзли – мрк

јазва – куга

јазически – многобожачки

јазичество – паганство, многобоштво

јарамаз – неваљацац

јачина – дроњак, крпа

јегер – ловац, војник

једанак – у исти час

једногодишник – вршњак

језам – молитва

језан – киван

јејина – сова

јер – што, зашто; да

јера – зашто

јопет – опет

јордам – охолост

јохнути се – покренути се

јудол – долина

К

ка – као; како
кабулити – одобравати
каваз – момак код турских великодостојника
кавазбаша – старешина каваза
кавурин – каурин, неверник
кадија – турски судија
кадило – тамјан
казан – казна
казивати – показивати
казначеј – благајник
ка(ј)ил – рад, вољан
калаш – пропалица
калем – трска за писање
калижити се – указивати прстом
калиф – намесник, владар
калпак – капа
кам – камен; тешко, јао
ками – бедно, јадно
канџело – кандило
канџија – бич
капа – поклопац (од казана)
капиџија – вратар
капиште – храм
Карадаг – Црна Гора
карати – накнада онима који суде
каратељ – онај који кажњава

карта – хартија
картина – слика
касатељно – што се тиче
касати се – тицати се
касин – стражара
кастело – градић
кастигати – казнити
катедра – столица (епископска); позорница
катил – крвник
каурин – неверник
кафаз – в. каваз
качество – особина
каштигати – в. кастигати
кварат – четврт
квартира – стан
кибла – храм
кијамет – страшни суд
кип – снежни покривач
кипина – огроман кип
клапњање – трабуњање
клафтер – стара немачка и аустријска мера за дужину (1,8695 метара)
клепет – звекет
клијет – ћелија, собица
клик – узвик, поклич
клубећи – који куља
клевко – клупко, клупче
кљуса – ступица
кључ – извор; мотка; водоскок
књига – писмо
књиганоша – писмоноша
кобити – навлачити несрећу јадиковањем или предсказивањем
ков(а)р – ћилим
кожух – прслук од крзна с вуном

којино – који
кокот – петао
колан – кожни каиш којим се везује седло на коњу
колач – круг, ковитлац
колесница – кола
коловитни – који се окреће у круг
коловрат – вртлог
коловратити се – окретати се у ковитлац
колона – стуб; млаз
колчан – тоболац
кољено – поколење, генерација
кољиво – кувано жито (на даћи или слави)
комат – комад, део; много, дуго
конавао – канал
конат – рачун
конац – крај
коноба – подрум, крчма
конте – гроф
кончен – довршен
копје – копље
корабљекрушење – бродолом
Коран – света муслиманска књига
кордун – кордон
корет – мушки јелек
кормач – крманош
кот(ило) – накот, пород
коџобаша – сеоски кнез
кошија – коњске трке
крајичник – крајишник
крак – корак
красновидни – диван
крвница – пушка из које је неко убијен
крем – кремен

крепати – црћи
крепост – тврђава
крешево – окршај
кривања – вика
кривда – неправда
кривити се – викати, јаукати
крјепак – снажан, јак
крјепост – јачина, свежина; тврђава
кркнути – дахнути
крок – корак
крстов – хришћански
кругли – округао
крунити – украшавати
крупа – зрно града; куглица
крут – стрм
крушеније – рушење
крџалија – одметник, хајдук
кћети – хтети
кубурити – смерати, нишанити
кувлет – сила, моћ, снага
кудијен – куда
куље – трбух
кумбара – топ
кумир – идол
купа – пехар; количина нечега што стаје у пехар или чашу
купно – заједно
Куран – Коран, муслиманска света књига
курбан – жртва

Л

лажа – лаж

лаз – пут

лазина – место где је много шуме посечено

лакат – стара мера за дужину (различит у разним крајевима: у Црној Гори око 71цм)

лакомјак – лаком човек

лампада – кандило; светиљка

ласка – нежност

ласно – лако

лаф – лав

Лацман(ин) – странац католичке вере (погрдно)

лашње – лакше

легион – већи одред војске

леденица – мала пушка окована сребром

ледењача – в. леденица

лептати – махати, ударати (крилима)

лепћети – в. лептати

лижисахан – улизица

лик – слика; скуп, табор

лише – једино, само, особито

лован – ломан, кршевит

локанда – гостионица

лоно – недра, крило

лубарда – старинска граната; старински топ

луг – пепео, цеђ

лужина – мочвара, бара

луиђ – француски златник

лука – равна ливада

лукар – баштован

луч(а) – зрак светлости; пламен

лучезрачни – сјајан, блистав

лучесипни – који расипа зраке

Љ

љевше – лепше

љес – шума

љето – година

љетопис – историја

љубаван – мио

љубов – љубав

људство – човечанство

M

магически – чаробан

маи – мај

мајде богме – заиста

макнути душом – заклету се душом

макул – споразум

мал – стока

Мали Божић – Нова година

маљуга – маљ

мама – мамац

мана – слатка храна коју небо шаље (по Библији)

мањкати – недостајати

марач – март

масло – молитва коју чита свештеник уз освећено уље

маст – боја

мачебојац – гладијатор

машкаре – улична представа под маскама

машкул – прангија

маштаније – опсена

медиг – лекар

мераметли – милостив

метериз – шанац

мечет, мечит – мала џамија

мечта – машта

мечтање – маштање

миждрак – копље

милет – пук, народ

миндер – душек, постеља
мир – примирје; свет
миријаде – неизбројно мноштво
миробитан – који се тиче судбине света
миробитије – створење света
мирогубан – који уништава свет
миродавац – творац света
миродржан – који држи свет
миросијатељ – који обасјава светове
мито (братско) – одштета коју дају рођаци убице родбини убијеног
мицаник – обарач, окидач
мишца – снажна рука
мјед – бакар
мједено гувно – гумно на којем се купе вештице (по народном веровању)
мједни – бронзани
мјесецослов – календар
мјешавина – збрка, кркљанац
младе – млада животиња, млад човек
младета – в. младе
младика – изданак
мљечани – млечни
мнад – млад
мними – замишљен, нестваран
многочислен – многобројан
множ – мноштво
Москов – Рус
мохор – печат
мохур-сеибија – чувар печата
мрамор – надгробни камен
мрзан – мрзак
мртац – мртвац; човек без храбрости
мрцање – смркавање, падање мрака
мрцино – срамно

мрчава – црна гомила
мрчити – радити да нешто буде мрко, гарити, вранити
мрша – мрцина; мршава животиња
муезин – човек који позива муслимане на молитву
мужествено – храбро
мујазија – в. муезин
мула – учен човек
мунар – кула, посебно над џамијом
Мусаф – део Корана који садржи Мојсијево учење
муселим – турски полицијски чиновник
мухур – в. мохор
мучан – opak
мучителни – мучилачки
мушкетати – стрељати

Н

набијати – збијати
набити се – испунити се; збити се
набљудавати – пазити, чувати
набрецати – надимати
набречати – набрекнути
навити – нанети
навјес – вео, копрена
навјет – наговор
навлаштито – намерно
нагнати се – наћи се, задесити се
нагнут – силан
нагонити се – налазити се, дешавати се
нада, надо – челик
надебљати – правити се важан
надежда – нада
надојити – напунити, испунити
наједно – заједно
најпривлекателније – најпривлачније
наказ(а) – казна
наказаније – в. наказ(а)
наказање – в. наказ(а)
наказивати – кажњавати
накапити се – наднети се
накараде – в. таламбас
нако – осим, ако
накормити – поћи на челу

наложница – незаконита жена
наљећи – наићи
намјерење – намера
наопослом – како треба
наполи – попола
напрег – напрезање
напредност – напредак
напрсник – љубимац
наравнити – испунити
наредан – спреман
наринути – нагрнути
народац – народић, мали народ
нарок – срећа
нарочни – нарочит
наручно – с руке, подесно
нарушник – рушилац
насијати – засејати
настојеће – садашње
наук – школа
нахија – округ, братство
начало – почетак
наџак – део старинске ратне опреме, секирица с дугом дршком
небојша – онај што се прави да се не боји
небосклон – небески свод
неваљатно – неваљало, кукавички
невјежа – незналица
невољник – роб
невредим – читав, неповређен
недвижан – непокретан
недвижим – в. недвижан
недовољство – недовољност, оскудица
недостаточан – нетачан
неимоверни – невероватан

нејмати – немати
ненавист – мржња
ненадморан – несавладив
необдјелан – необрађен
неопитни – неискусан
неопитност – неискусност
неподвижан – непомичан
непоњатан – неразумљив
непостижан – несхватљив
непремјено – свакако, обавезно
нерасудан – неразуман
неслик – оно што није слично ни по чему
несмислен – бесмислен
несмисленик – непромишљен човек
неувехли – неувео
неурожај – неродица
неусипан – неуморан
нечеса – нечега
нечесов – некакав
нешчастије – несрећа
ни(г)зам – редовна турска војска
низ – низина
нијекање – негирање, порицање
ничесов – никакав
нички – ничице
ништожан – ништаван
ништожност – ништавост
нугао – угао
нуто – гле, гледај

Њ

његовојзи – његовој

њедра – груди; утроба

њешто – нешто

њивити – гајити

О

обаче – међутим, али
обадати – бости, ударати; марити (за кога)
обвињавати – окривљавати
обезобразити – унаказити
обесилити – лишити моћи
обеславити – осрамотити
обеспечити – осигурати
обестрвити се – нестати без трага
обештати се – обећати се, заветовати се
обид(а) – увреда
обисти – обићи; окушати
обитељ – стан, кућа
објет – обећање
објехнивати се – осмехивати се
облагати – оклеветати
обладатељ – господар, власник
облик – слика
обличити – открити
облук – лук
обојудан – обостран
образ – лик, слика; огледало
образац – страница
обрана – одбрана
обранити – ранити
обредити – одредити, назначити
обрећи – обећати; одредити

обрљати – укаљати
обрнути посао коме – представити ствар друкчије
обручити – обећати; дати
обручити се – венчати се
обузети – окружити; схватити
обузимати – окруживати
овђен – овде
овколити – опколити
огарине – згариште
оглавленије – садржај
оглед – виђење
огранути – обрадовати
ограшити – в. огранути
одзив – одјек
одива – удата жена
одити – ходати
одих – одмор, мир
одметни – одметнички
одњивити – одгајити
одријети – зарадити с муком
одсуда – пресуда
одуминути – уминути, попустити
ођело – одело
ојађела – ожалошћена
ока – стара мера за течност, запремину и тежину (1,5 или 1,28 килограма)
окинути – попити
окит(а) – украс, накит
окружије – округ; крај
окружност – обим
окрунити – крунисати
окупјати – окупљати
ол(и) – хоћеш ли
омастити – обојити

омастити пољану – погинути
омицати – бежати
омразити – бацити у немилост
онђен(а) – онде
ончас – онај час, одмах
опажати – осећати
опаз – опрез
опаљика – паљика, опаљена њива
опачило – зло, неваљалство
описка – преписка
ополчити се – окомити се
опоменути – споменути
опоштити – прославити
оправа – оквир
опријети се – одупрети се
опстојатељство – околност, прилика
опсути – обасути
опток – обруб
опширан – огроман
општество – општина
орај – орао
оракул – пророк
ордија – турска војска
осијецати – натуцати
осје – оштре иглице
осјенка – сенка
оскорбљавати – вређати
ославити – прославити
ослачати – осладити се
основаније – темељ, основа
основница – зачетница
особено – нарочито
остар – оштар

остров – острво
отвјет – одговор
отачаски – отаџбински
отачаство – отаџбина
отечески – очински
отачество – в. отачаство
отисти – отићи
отка – откако, откад
откати – саткати, изаткати
открито – отворено
отле – одатле
отличије – особина
отмјени – особит
отњуд – никако
отпадни – отпаднички
отпис – писмени одговор
отправити – послати; свршити, извршити
отпрт – отворен
отрсити – завршити посао
отршати – слати кога после завршеног посла
отурити – збацити
оћутјети – осетити
охотно – радо
охтити – в. кћети
очајати – остати
оџа – хоџа, муслимански свештеник
оџбина – отаџбина
оштетити – покварити
ошћети – в. кћети

П

пагубан – несрећан
падалиште – логориште
падиша – цар, султан
падши – пали
пала – велики нож за појасом, палаш
паланга – стражара, караула
палац – дворац
памет – успомена
паметник – споменик
памјатник – в. паметник
пањега – удубљење у зиду изнад огњишта
парати муке – подносити муке
пас – колено, поколење
пасат(и) – проћи
паћи – чист, прави
пашалија – пашин слуга
педемија – епидемија
пеливан – играч на ужету
пенати – домаћи богови
перити се – усправљати се
перчин – кика (код мушкараца)
песијански – нечист
петиња – петорица
пециво – оно што се пече на ражњу
печал – туга, јади
печатати – штапати; утиснути

пешкеш – дар, поклон
пештера – пећина
пиличник – ниједан
писка – звиждање; оштар јаук
питателан – хранљив
питателница – хранитељка
питати се – хранити се
питур – сликар
пишта – храна (духовна)
пјаца – пијаца
пјаност – опијеност
пјева, пјесна – песма
пјевац – песник; певач
пјеније – певање
пјеснопјење – поезија
пјешац – пешак
плакати проз уста – испирати уста (киме), оговарати
пламати – пламтети
плах – страшљив
плачан – страشان
плачеван – тужан; јадан; страشان
плетење – сплеткарење
плот – ограда од прућа; тело
пљат – тањир
пљена – пена
пљенивати – заводити, наводити на зло
пљенителни – чаробан
по – половина
побити се на нос – пасти
поведеније – владање
повелителан – заповеднички
повеље – повеће
повељеније – заповест

повисити се – уздићи се
повјерно – сасвим верно
повредити – нашкодити
поврћи – бацити
поврхност – површина
повторити – поновити
повук – вучење
повуковати се – одуговлачити
повукуше – улизице; онај ко се вуче од куће до куће да нешто поједе
поган – рђа, нечовек; нечист; сраман
поговарати – понављати
погибан – убитачан
погибељ – погибија, пропаст
погинути – пропасти, нестати
погипши – погинули
погладити – дотерати
поглед – изглед
погоња – потеря
погрдити – осрамотити
погубан – кобан
погубити – уништити
подвижан – покретан
подвижим – в. подвижан
подјекнути – одјекнути
подланица – мера за дужину (ширина длана)
подлиник – оригинал
подложник – поданик
поднебије – небо
подњивити – одгајити
подобан – сличан, налик
подобило – слика
подруга – сапутница; поруга
подругати се – наругати се

позамрцати – бити затечен од мрака
познанство – знање
поземни – земаљски, онај који живи на земљи
позор – призор
позориште – призор
појање – певање
покајнице – оне које наричу за мртвима
поклапан – похлепан
поклапност – похлепност
поклање – покољ
поклаћи – в. поклање
поклисар – посланик; изасланик
покор – срамота
покров – платно којим се покрива мртавац
покупка – куповина
пол – половина, део
полезан – користан
полза – корист
пол(иј)ет – летење, лет
полихистор – познавалац многих наука
полк – војска
полковник – пуковник
полководац – војсковођа
положеније – стање
полокати свијест – одузети разум
полом – лом, слом
полтрона – наслоњач
полус – земаљски пол; осовина
получити – добити
пољус – в. полус
помазаник – владар, цар
помамити се – полудети
помеђу – међу

помјанути – поменути, споменути
помољати – помаљати се
помрчање – помрачење
помутити – завадити, посвађати
поникши – никли, изникли
понт – море
поњатије – појам
поњатност – схватљивост
пообјехнути се – осмехнути се
поперити – усправити
попеченије – брига
попечење – в. попеченије
попирати – газити
попираније – гажење
поплат – табан
поприђе – раније
попутати – оковати
порабоштен – покорен
пораза – рана
поразити – уништити
порасказати – испричати
порећи се – гарантовати
порицати – кудити, омаловажавати
порода – врста
породница – мајка
поруганије – срамота
порфира – дуг пурпурни огртач, плашт
посад(а) – одсад(а)
посање – сисање
посилати – слати
посјев – сетва
посланије – писмо
посље – после

посљедоватељ – следбеник, присталица, наследник
посљедствије – последица
пособије – помоћ
посол – посланик
постигнути – задесити, ухватити
постизати – схватити
постићи – разумети, докучити
постојанство – сталност
посунетити – обрезати, потурчити
пот – зној
потаја – скривено место
потежити се – потрудити се
потећи – потрчати
поткидати – скраћивати
поточ – потеря
потпирати – подупирати
потпора – ослонац, помоћ
потрк – гажење
потхватати се – обавезивати се
потчин – потчињен
поумјерити – обуздати мало
почест – чин, звање, почаст
починути – престати, умукнути; ухватити се
почитајемо – цењен
почитатељ – поштовалац
почитовати – ценити
правитељство – влада
празанство – празновање
празнов – пуки сиромах
празноћеса – празна џепа, сиромах
првенац – првак; војсковођа
ребити – сломити на два дела
превалија – велики валија, велики заповедник

преваран – лажан
превеома – врло много
превијати – савијати
превјера – прелажење у другу веру
превјеса – тег (на ваги)
превласник – ко је некога навео на зло
превластити – надвладати, узети под своје
превосходити – превазилазити
превраћати се – претварати се
прегрст – прегршт
преданије – предање; прича; легенда
преданост – оданост
предваритељно – претходно
предвјештатељ – пророк
предјел – граница
предосудженије – суђење унапред
предрицати – предсказати, прорицати
предручак – доручак
пређе – пре, раније
преизрјадан – особит
прејемник – наследник
прекинути – преполовити ножем
прекужити – преболети
преластити – навести
прелесница – лепотица
прелест – чари, лепота, лукавство
прелестан – диван
прелијеповидан – врло лепог изгледа
прелуд – превише млад
прељубодјејство – прељуба
премјена – промена
премјењивати – мењати
премогуће – свемоћ

преобразовање – промена, реформа
преобразователь – реформатор
преодјет – преобучен
препитавати – хранити
препитање – храна
препјатствије – сметња
препјатствовати – сметати
преслачци – послатице
преслушни – непослушни
преставити се – умрети
престижница – она која предњачи
преступленије – преступ, кривица
пресути што чим – посути
претилина – (дебело) месо
претпријатије – подухват
претпочитати – претпоставити, дати првенство
претрћи – претргнути
претрудно – претешко
претуцати – пребијати
претчувствије – предосећање
преша – потреба; хитња
пржина – песак
приградити – доградити
придворица – удворица
придворни – дворски
придизати – лагати, додавати
придобиће – плен (ратни)
приђе – пре
призајмити – потерати (пред собом)
призирати се – привиђати се
признаност – признање
признателност – в. признаност
призреније – обзир

пријед – пре
пријекo – право
прикричити – препоручити
прикумак – онај ко помаже куму при крштењу
прикучити се – наићи, настати
прилицати – личити
приличан – сличан
прикрити – покрити
примарити – пригрејати, припећи
примити се – узјахати
примјечаније – напомена
принадлежати – припадати
принцип – млетачки дужд
припети – попети
припоклати – завадити
приправа – опрема, оружје
пристан – пристаниште
присукати – примаћи
притећи – прибећи
притјажаније – полагање права на нешто
причина – узрок; привиђање
причислити – уврстити
причисљење – прибројавање
провати – пробати
провидур – управник области
проврћи се – претворити се
продо – долина
продоли – в. продо
продуженије – ток
прождор – пропаст
проз(а) – кроз
прозба – молба
прозорје – праскозорје

прозорљивост – проницљивост
прозрак – прозрачност
произвол: на произвол – на милост и немилост
произнети – изговорити, изрећи
произрастјеније – растиње
происхожденије – порекло
проминути – проћи
промислитељ – епитет божанства (који о свему брине)
прометати се – претварати се
проницан – проницљив, продоран
пропаст – провалија
проричник – пророк
просвјештеније – просвећеност, просвета
проскура – освећени хлеб који свештеник дели верницима
просуће – проливање
проћ – против; пут
проћукати се – прочути се
прочатити – прочитати
прочи – други, остали
прошеније – молба
проштеније – опроштај
прошупљити – пробушити
пртљати – говорити свашта, блебетати
прћија – мираз; богатство
прућати – бацати, избацити
пук – народ; свет, светина; пуцањ
пука – обична
пуње – вино које се даје у цркви
пупуљ – пупољак
пусат – оружје; коњска опрема
пута – конопци
путеводитељница – путовођа
путир – метални пехар из које свештеник причешћује вернике

путити – упућивати, слати
путо – букагије
пуце – нишан
пучина – светина (погрдно)
пушкарлица – мала пушка

Р

рабовидан – ропског изгледа, покоран као роб

работа – ствар; посао

равнити – стављати у исти ред, једначити

равновјесије – равнотежа

равноденствије – равнодневица

рагуски – дубровачки

радимост – радиност, вредноћа

разбаловани – размажен

рађу – рађају

развале – рушевине

развеза – развезаност

развје – осим

развратан – побуњенички

разгађати – одгађати

разговорити – утешити; развеселити

разгубати – уништити

раздвој – свршетак

раздимати – распиривати (дувањем)

разити – рушити, уништавати, убијати

разјечати – почети јечати

разложити – разместити

разлучити се – поцепати се

разма – в. развје

размисао – мисао, размишљање

размицање – оклевање

разнијети – расточити; запањити

разраза – излив гнева
разред – распоред
разурати – рушити
разурити – порушити, разорити
разурник – рушилац
раја – бесправно немуслиманско становништво
расказати – испричати
раскалити – усијати
раскршће – крст
распети – раширити
распјатије – распеће
распакати – растопити
расположеније – наредба, упутство
распртити се – сручити се
распршати – расути
распустити – ослободити, пустити
растићити се – размножити се
растјеније – растиње
растљенити – обешчастити
расудити – размислити
расхорен – који се ори
расхорити се – разбеснети се, заурлати
ратај – ратар
ратити – бити у свађи; ратовати
ратоборац – војник, ратник
ратољубац – в. ратоборац
рахат – мирно
рахатлук – мир
рашта – зашто; зато што; што
рвати – борити се
ревнив – ревностан
ревовати – подржавати
регула – правило, пропис

редан – правилан
редити се – стављати се у редове
реис-ефендија – турски министар, аналогно министру спољних послова
ремик – ремен, каиш
риданије – ридање
ријечање – препирка
ринути – сливати се, падати
риџал – великодостојник
робје – чељад, породица
робље – в. робје
рогоша – зла жена; вештица
родни – рођени; урођен, својствен
родњи – в. родни
родство – сродство
Рождество – рођење (Христово), Божић
роза – ружа
розолија – ракија од руже
рок(а) – судбина
ромица – хрома овца; ко ништа не вреди
рописка – признаница
рочни – одређен
рубетина – кошуља
руга – шала
рука – срећа (у рату)
румели-валис – управник турских земаља на Балкану
Русаци – Руси
русински – руски
русиски – в. русински
рушпа – млетачки дукат

С

сабах – свануће, зора
сабор, сакуп – скуп, скупштина
савити – склонити (кога)
сад – башта, врт
саде – сад
садјејствовати – учинити
садразам – велики везир
садријазем – в. садразам
саждити – спалити
сакров – скровиште
саламандра – даждевњак
само теке – једва; само, ништа више него
санџак и шериф – свети барјак
сапријети – савладати, оборити
сапротивленије – противљење, отпор
саразити – поразити, убити, уништити
саразити – поразити, убити
сарај – двор
сарук – завој око капе
сасма – сасвим
сатвар – ствар
сахан – чинија
сахат – сат, час
сахија – гласник
сахнути – усахнути, увенути
сахранити – сачувати

сачетати се – слити се
свеђер – увек, свагда, стално
свесветије – свемир
светилиште – светиња
свештен – свет
свијет – светлост
свијет: за свијет – за живу главу
свијетљати се – светлети се
свијетљак – свитац
свита – чоха
свјет – в. свијет
свјетина – мноштво, велики број људи
слобода – слобода
својост – свој народ
седмина – седморица
сежањ – хват
селама – турски поздрав
селена – небо
селеније – насеље, село
семеја – породица
сераскјер – главни војни заповедник
сератлија – крајишник
серашћер – в. сераскјер
сердар – нахијски старешина
сефер – рат
сеџада – ћилим на коме се клања
сијаније – сјајност, светлост
сијасет – невоља
сијатељ – сејач
силиктар – чувар оружја
сим – осим
символ – симбол
синија – низак сто на којем се једе; велика дрвена чинија

синџир – оков, ланац
сињ(а) – плав(а)
Сиње море – Јадранско море
сипати се – падати
сирак – сиротан, ко нема никог свог
сирјеч – то јест
сиров – свеж, очуван
сиротан – оскудан; слаб, малобројан
сичан – мишомор
сједница – седиште
сјекнути – севнути
сјем – осим
скала – стена
скврн – оскрнављен, нечист
скиптар – владарска палица
скленовидан – бистар (као стакло)
скло – стакло
скорб(а) – бол, туга
скочити – пасти (посечен)
скубање – цимање, трзање
скрушити се – срушити се, стропоштати се
скука – досада, чама
скучити – шчепати
славја – славуј
Славјан – Словен
славља – в. славја
славогласан – који се ори у славу некога
славоносан – славом овенчан
славородан – в. славоносан
славослован – који слави кога
слијед – траг
слово – реч; ум; твар, створење
слъедоватељно – дакле

слѣдствије – последица
сметен – сулуд, луцкаст; збуњен
смјета – број, предрачун
смутан – немиран
смутљивац – бунтовник
смутња – немири, свађе
снос – гомила
сношеније – веза, додир
собитије – догађај
собор – саборна црква
собраније – скуп
совјет – савет, већање, договор
согласије – слога, склад, пристанак
содржаније – одржање
создатељ – творац
соизволити – пристати
соитије – полни однос
сојуз – савез
сокровиште – благо
сокрушеније – рушење, уништење
солдат – војник
сообразан – сагласан
сообразими – замишљени
соперник – противник
сопутник – сапутник; присталица
сопутствовати – пратити
состав – састав, спој
состојаније – стање
состраданије – сажалење
сохранити – сачувати
сочетавати – спајати
сочинитељ – писац, аутор
сочлен – члан

спахија – поседник
спјешити – журити, хитати
сплака – барица
сплетан – мутав
споменик – успомена
спора – свађа, непријатељство
според – поред, крај
справити – послати
спровод – пратња (погребна)
спроћу – према; против
служ – пуж
сравност – поређење
сраженије – битка
сражење – в. сраженије
Срб – Србин
србуље – старе српско-словенске рукописне и штампане књиге
срдечје – срдачност
среда – средина
сројити – скупити, окупити
срок – рок
ставити се – сетити се; посумњати
стављати се – сећати се
стајати се – састајати се
стајница – пастирска колиба
стални – челични
станак – састанак
статуја – статуа
стекши – који се окупио
стјецати се – збивати се
стимати – проценити
стојни – стони, престони
столац – наслоњача
столица – престоница

столп – ступ, кула
стомаличан – од сто малица (младих животиња)
стотелачан – од сто телади
стравити – плашити
стражити – чувати
странствовање – путовање, лутање
страст – страдање
стрв – траг
стрес – потрес, земљотрес; тресак
стрецати – ударати; парати, боцкати
строжајши – најстрожији
стројеније – зграда
струга – врата од тора
струка – врста; огртач
стубе – мердевине, степенице
стуглина – дебело шупље дрво
ступац – стуб
су – са
субаша – надзорник имања
сугреб – место где су животиње гребле земљу
судник – судија
сујма – сумња
сукно – врста тканине
сумити – наумити
сумјати – сумњати
супроћ – против
сустопице – у стопу
сухопаран – сув
суштествовати – постојати
счастије – срећа
счисленије – бројење, рачунање

Т

та – тај
табља – кула
таван – таман
тавница – тамница
тадер(а) – тада
таин – провијант, храна за војску
таина – тајна
тајство – талаштво
таламбас – бубањ
талиман – амајлија
тамбор – логор
тамновидан – црномањаст
танахан – танак
тандариха – рај; рајски живот
тартар – пакао
татар(ин) – курир
твар – створење, биће
твореније – в. твар
творити – радити, чинити; извршавати, остваривати
тврд – небески свод, небо
тврдиња – тврђава
тврђа – кршевито тле
тевабија – пратња, свита
тевтер, тефтер – списак
тегота – тешкоћа, невоља; мука, тегоба
тек – чим; кад, јер

теке – само; једва
телал – гласни објављивач заповести
телар – наредба, заповест
теларџија – в. телал
телиш – нарочито
телчи – телећи
тембиј – в. телар
тено, тер – те
тенац – вампир
тер(е) – те
терџоман – тумач
теченије – кретање
тигла – цреп
тимор – каменити врх; крш
тиса и вијек – никад ни довека
тискати – слати
титуо – титула
тићити се – множити се
тјелодвиженије – покрет
тјескота – тескоба
тма – мноштво
тмаст – тама
тмуша – тмина, тама
тоболац – кожна кеса за новац или дуван
токе – дугуљасте плоче које се пришију на одело и покривају прса
толи – а камоли
толицина – толики број
толкованије – тумачење, прича
толмач – тумач
тољко – само
топјеник – дављеник
топрв – одмах
торжество – победа, тријумф

торжествовати – тријумфовати
тоска – туга
трабакул – једрењак
траг – потомство
трага – сој, пасмина
траурни – жалосни
трнути – полетети
трнућ – трнутак
трећ – трећина
трећат – део муслиманске молитве
Тројан – Тројанац
тронодржни – који држи престо
троносни – који носи на себи престо
трпија – дуга болест
трсити се – свршити се
трти се – утирати се
трудан – уморан; тежак
труп – леш
туг – коњски реп
тудијена – туда
тужити – нарицати
тук – в. туг
турин – њушка
Турков – Турчинов
Турство – Турци; турски народ
Турђија – Турска
тутум – дуван
туч – бронза
тушта, туште – небројено мноштво

Ћ

Ћаба – муслиманско светилиште

Ћафир – неверник, хришћанин (погрдно)

Ћеиф – воља, расположење

Ћемер – свод

Ћенар – граница

Ћесим – закуп

Ћескота – в. тјескота

Ћехаја – везирски помоћник

Ћешкота – в. тјескота

Ћитап – (света) књига

Ћукати – говорити (глупости)

Ћућење – осећање

у

убивалац – убица
убојник – ратник, јунак
уваженије – поштовање
увалити – упасти, ући
увједомити – обавестити
увјештавати – саветовати, упућивати
увода – ухода
увор – ушће
увредан – који вређа
углава – уговор, договор
угледник – који служи за угледање
угљекислоћа – угљена киселина
угнати – утерати, сатерати
угодити – погодити
удвој – двобој, мегдан
удивљавати – изненађивати
удивљавати се – дивити се
удивљење – дивљење; зачуђеност
удовлетвореније – задовољење
удовлетворити – задовољити
удовољство – уживање
удовољствије – в. удовољство
удужити се – одужити се
уждити – запалити; спалити
узбити – сузбити
узблутити се – укварити се

узвијати (се) – ускомешати (се)
уздан – поуздан
уздих – уздах
узјарити – разјарити се
узлазак – долазак, ступање
узнати – дознати, сазнати
уједначке – заједнички, заједно
уједно – в. уједначке
уједном – одједном
уклин – ствар којом се људи могу клети
уклињати се – клети се
укрепљеније – утврђење
улак – гласник
улипка – осмех
улиште – кошница
уљести – ући
уљећи – в. уљести
умаљивати се – смањивати се
умах – одмах
умче – умаче
униније – туга
уничтожити – уништити
уништожити – в. уништожити
упио – вапијући
упирати се – рвати се
уплотити се – отелотворити се
уподобити (се) – упоредити (се)
упоран – непопустљив; непокоран; опор
управ – право; баш, тачно; јасно, отворено
упријекрст – унакрст
упут – одмах
ура – сат
урански – небески

уриш – јуриш
усијати – посејати, расути
усопши – који је умро
успријети се – одупрети се
усрдије – пожртвованост, труд; ревност, оданост
устаћи – натаћи
устегнути – попустити; обуздати, савладати
устезати – обуздавати, савлађивати
устећи – в. устегнути
утекли – прошли
уток – уточиште
утријети – затрти, истребити
утркмити – измирити
утрудити се – уморити се
утулити – угасити
ухилење – утученост
ухиљен – утучен, клонуо
ухитати – похитати, пожурити
участије – учешће
учтуглија – паша с три репа
ушикати – уљушкати, успавати
уширлетан – који лети у ширину

Ф

фајда – вајда, корист

факел – зубља

факир-фукара – пука сиротиња

фала – хвала

фамиља – породица

фасад – предња страна грађевине

фасон – начин, облик

фелдмаршал – највиши војни чин у руској војсци

ферман – султанов указ

филдиш – слонова кост

фиска – вриска

фиштати – шиштати

фортица – тврђава

Франција – Француска

фриштати – подврискивати

фурије – богиње освете код старих Римљана

X

хабати се – каљати се
хабер – глас
хаерли – срећан
хаирли – в. хаерли
хазна – благајна, ризница; новац, благо
ха(ј)ин – издајица
хајтер – љубав, воља
хакан – цар
хала – аждаја; зла судбина
халај – јединица војске
халак – вика, граја
халал – благослов
халат – црвен коњ
ханџар – велики нож који се носио за појасом
характер – карактер
Харап – Арапин
харач – порез
харачлија – скупљач пореза
харч – трошак
хатар – в. хајтер
хатлија – коњаник
хашар учинити – уништити, опустошити
хесап – рачун, број
хећим – лекар
хила – превара, подвала
химеран – обманљив, варљив

хитар – проницљив
хитрост – довитљивост
ходатајствовати – заузимати се за некога
хор – група, скуп, ред
хора – расположење
хорити – проламати
хоро – коло
хоте – хоће
хранилиште – склониште, магацин
хранитељ – чувар
хрђав – рђав
христјански – хришћански
хромица – хрома овца; ко ништа не вреди
хрсуз – лопов
худ(и) – зао, рђав
хурија – лепотица у муслиманском рају

Ц

царедржна – царска

цареродна – која рађа царе

цвијет – боја

цекин – (млетачки) дукат

целивати – пољубити

цент – јединица за мерење тежине

цигла – ниједна

цијело – зацело, сигурно

цијене – јефтино

цијепати – севати, ударати

цик: по цику – по глави

цирк – циркус

цјеломудрије – разборитост; непорочност

цјељ – циљ

цклен – стаклен

црковни – црквени

црњати се – црнети се

цукар – шећер

Ч

чабар – дрвени суд

чадо – чедо

чазба – гозба

чалма – материја која се омота око капе

чамати – слабити, гинути

чаралица – врачара

част – део

частица – делић

чегрст – мала свађа

челе – пчеле

челебија – господин, племић

человјечество – човечји лик

ченгел – гвоздена кука

чепати – газити

чепукати – шеткати се

черта – црта, линија; симптом, знак

череп – лобања

чесност – честитост, поштење

чесов – какав

чест – част

честан – частан

чествовати – поштовати

четник – припадник чете

четобаша – старешина чете

чибук – дуга цев, с лулом на крају, која служи за пушење

чињати – почињати

число – број
читлук – пољско добро
читула – читуља, списак мртвих породице
член – део тела; члан
човјечки – људски
човјештво – хуманост
чоек, чојак – човек
чојство – човечност
чоколата – чоколада
чоходар – чиновник на везирову двору
чрез – кроз, по, преко
чу(в)ство – осећање
чу(в)ствовање – в. чу(в)ство

Ц

џамадан – врста прслука

џебахана – џебана, муниција

џебехана – в. џебахана

џејмен – пакао

џефердан – пушка којој је цев од ишараног челика

џефердар – в. џефердан

џилит – копље

Ш

- шаитан – сатана, ђаво
- шал – велика вунена марама која се омота око главе
- шар – лопта, кугла
- шарати – бојити; лагати
- шарка – шарена пушка
- шаторје – шатори
- шегиншах – цар над царевима
- шеишана – кратка пушка
- шеница – пшеница
- шенлук – славље уз пуцање пушака
- шенути – помаћи се; полудети
- шербет – напитаk у виду заслађене воде
- шеријат – закон заснован на Корану
- шестина – шесторица
- шестоперац – буздован од шест пера
- шехит – мученик, муслимански борац за веру
- шибика – шибa
- шиљати – слати
- шипчани – од шипка
- шировластан – онај коме се власт широко простире
- шићар – добитак; ратни плен
- шиш – бодеж
- шишана – в. шеишана
- шишано (кумство) – кумство остварено кад се детету први пут одсече коса (тада Турчин може бити кум хришћанину, и обратно)
- шкода – штета

шкољ – острво
шпика – бајонет
штедрост – дарежљивост
штик – бајонет
штогођ – штогод
шћер – кћер
шћети – хтети
шукати – хватати
шуман – хучан
шућур – хвала
шчастије – срећа
шчитати – бројити

СКРАЋЕНИЦЕ

и пр(оч). – и прочитај, и остало

НЗ. – на знање

н. с. (уз датуме) – новог стила (календара)

№ – нумеро, редни број

о. г. – ове године

П. П. – после писма, PS

п. р. – по римском (календару)

с. г. – сего года

Sigr – Signore

ср. – у сребру (за новац)

т. (уз број) – тисућа

тал. – талијер

ф. – форинта

– дукат